

Արդ, ինչո՞ւ պէտք է հաւանական համարել Իւանէ եւ Աթաբալկ անուանները կրող (ըստ ամենայնի՝ մանկուց) Խաչէնի իշխանի կողմից նաեւ մի երրորդ՝ Խէրխաւ (Խէրխաւ) անուան ընդունումը: Հարցի պատասխանը կարող է լինել այն հնարաւոր ենթադրութիւնը, որ այս կամ այն հափով ինքնուրոյնութիւն դրսեւորող հայկական եւ վրացական ուժերի դէմ 1260-ական թթ. սկզբին կրկին ահազանցած մոնղոլական հալածանքները (որոնց զոհ գնացին Հասան Զալալը եւ ուրիշներ), հաւանաբար, ստիպել են դրանց թուլացման գործին լծուած Իւանէին (յիշենք՝ «:Գ: հետի ի դանն գնացի», «զգրկանքն մեր ի ժամանակի Նետոյղացի», «[...] իմ ազգէն թափեցի դատաստանաւ»)՝ բռնատիրոջներին ներկայանալ մի աւելի յարմար, «մոնղոլաման» անունով: Նշենք, որ, ըստ Հր. Աճառեանի, միայն երիցս Ժ.Գ. դարում արձանագրուած Խէրխաւ անուան ստուգաբանութեան մէջ յստակը հէնց խաւ թիւրք-մոնղոլական բաղադրիչն է²³¹:

Միւս հարցին, թէ ինչո՞ւ պէտք է Հասան Զալալի որդի Իւանէ Աթաբալկ Խերխաւը թաղուէր ոչ թէ տոհմական գերեզմանատուն Գանձասարում, այլ Կոչիկ անապատում, շատ աւելի դժուար (եւ առայժմ՝ պարզապէս անհնար) է պատասխանել: Այն իրողութիւնը, որ Գանձասարի տարածքում նրա գերեզմանը չկայ, դեռ չի

կարող հարցի սպառիչ պատասխանը համարուել, քանի որ Գանձասարում գտնուած չեն նաեւ իր ծնողների եւ պապերից շատերի գերեզմանները, թէպէտ կան աղբիւրների հաւաստի վկայութիւններ, որ նրանք թաղուած են հէնց այնտեղ:

Եւ վերջում. եթէ ընդունում ենք Հասան Զալալի որդի Իւանէ Աթաբալկի եւ Կոչիկ անապատում թաղուած «Բաղաց թագաւորի թոռ Հասանի» որդի Խերխաւի նոյնութիւնը, ապա պէտք է ընտրենք Խաչէնի այդ իշխանի մահուան տարեթուի ճիշտ տարբերակը: Համադրելով Կոչիկ անապատում Խերխաւի տապանագրի թուականը (1286) վերը նշուած Ստեփաննոս եպիսկոպոսի «Ժամանակագրութեան» հաղորդած տուեալի հետ (1287)²³², թերեւս, կարող ենք մտածել, որ ոչ ճշգրիտ, այլ աւելի շատ մօտաւոր կարող է դիտուել վերջին աղբիւրի նշումը: Առաւել եւս, որ բնագրում ասուած է այդ տարում երկու տարբեր անձանց մահուան մասին, եւ դրանցից մէկի հարցում հեղինակը կարող էր չխորշել կլորացնելուց: Այնինչ հայկական տապանագրերը, գրեթէ առանց բացառութեան, արձանագրում են հանգուցեալի վախճանի հէնց ճշգրիտ ժամանակը: Ըստ այսմ՝ Իւանէ Աթաբալկ Խերխաւի մահուան իրական տարին պէտք է համարուի 1286 թուականը²³³:

րի առատ վկայութիւնները տե՛ս Բ. Ա. Ուլուբաբեան, *Խաչէնի իշխանութիւնը*, էջ 232-233:

231 Հ. Աճառեան, *Հայոց անձնանունների բառարան*, հտ. Բ, էջ 510-511:

232 Տե՛ս Մանր Ժամանակագրութիւններ, հտ. Ա, էջ 48: Հմմտ. վերելում, ծնթ. 195:

233 Իւանէի ժառանգների ու յաջորդների մասին Ժ.Գ. եւ հետագայ դարերում տե՛ս, օր., Բ. Ա. Ուլուբաբեան, *Խաչէնի իշխանութիւնը*, էջ 296-314; Գ. Ե. Կիրակոսեան, *Աղ. աշխ.*, էջ 231-248: